

Innlegg i finansdebatten (del 1)

Taler

Johan Nygaardsvold

Dato

23 februar 1933

Sted

Stortinget

- 1 Etter den tale som statsministeren nettop holdt her, er jo situasjonen helt forandret, og på grunn av denne forandrede situasjon skal jeg for min del ikke opta tingets tid med noget langt innlegg, og jeg tror heller ikke at nogen annen av mitt parti finner det påkrevd å avgi nogen lange betenkninger eller
- 5 vidnesbyrd i anledning av den opståtte situasjon. Forholdet er nemlig det, at statsministeren hverken har akseptert hr. Alvestads forslag - han sa hr. Nygaardsvolds forslag, men nogengang må jo Nygaardsvold være undskyldt også - eller hr. Strands forslag. Hva betyr det? Vårt forslags krav er formulert slik, «at det på budgettet skaffes plass for de nødvendige økede bevilgninger til
- 10 en virkelig effektiv bekjempelse av arbeidsløsheten, at det snarest i inneværende stortingssesjon vedtas bestemmelser siktende til å lette gjelds- og rentebyrden for kommuner, jordbrukere, fiskere og arbeidere, at det på budgettet blir opført de bevilgninger som er påkrevd for å hindre yderligere forringelse av skolens og syketrygdens effektivitet». Det er disse krav som statsministeren på regjeringens
- 15 vegne har sagt at han ikke kan akseptere.

- Når det altså skal bli regjeringsskise på spørsmålet om, i hvilken utstrekning staten, det offentlige, skal forsøke å bekjempe den økonomiske kises virkninger, da vil jeg allikevel få lov til å peke lite grand på vårt partis stilling til dette
- 20 spørsmål. Som Stortinget visstnok vil erindre, tok vi det spørsmål op på et bredt grunnlag ifjor i et fremlagt kriseprogram, et kriseprogram med en del utformede krav som blev oversendt både regjering og Storting. Det var de krav vi fremstilte i vårt kriseprogram, som var det centrale ved fjorårets finansdebatt, og jeg tør nok si den ting, at disse krav og vår begrunnelse av disse krav var det som farvet
- 25 finansdebatten og trontaledebatten ifjor.

Men dessverre, det blev ikke stort annet enn velvillige uttalelser under debatten fra de borgerliges side. Og hvorfor blev det ikke det? Bondepartiet med sin regjering i spissen var imot at staten i en større utstrekning enn før skulde

interessere sig for å bekjempe den økonomiske krisens virkninger. Det samme var også høire; venstre våget ikke å ta et reelt og greit standpunkt til det spørsmål, og det blev på foranledning av hr. Mowinckel nedsatt en såkalt krisekomité som skulde ha til opgave å forsøke å finne midler til å lette krisens virkninger. Denne
35 krisekomité fant jo ikke nogen midler, den fant bare nogen tusen kroner på jernbaneanleggene som den flyttet over på veianlegg og det er visst ikke en eneste arbeidsløs som har fått en dags arbeid på grunn av krisekomiteens arbeid. Iår er det også oss, det norske arbeiderpartis gruppe her i Stortinget, som har slått til lyd for at nu må kampen fra det offentliges side mot krisen og dens
40 virkninger bli tatt op på en bredere basis og med en sterkere kraft enn hittil. Vi reiste det krav under trontaledebatten og det er også vårt innlegg i budgettinnst. I A som kraftigst hevder disse ting.

Iår har vi den tilfredsstillelse at venstre forstår at slik som det er gått hittil kan
45 det ikke gå lenger. Jeg er visstnok opmerksom på at det som venstre har uttalt i den forbindelse, både med hensyn til de retningslinjer som blev fremlagt under trontaledebatten og dessuten det som er sagt under debatten idag, er nokså utflytende. Men kanskje det på en måte kan være bra. Situasjonen vil antagelig utvikle sig dithen at det blir venstre som nu får ta ansvaret, som får ta
50 regjeringen, og det er da venstre som i første rekke også får bære ansvaret for at noget blir gjort for å lette krisen og krisens virkninger. Hvis det blir tilfelle kan jeg for mitt partis vedkommende love at vi efter evne skal forsøke å holde både hr. Mowinckel og de øvrige av venstregruppen varme når det gjelder disse spørsmål. Vi skal nu iallfall få se hvordan det går. Jeg er tilfreds med at det
55 spørsmål, det offentliges kraftige inngripen mot krisen, har fått en så fremtredende plass også av venstre under denne debatt; for utover landet venter man at nogen ting skal skje.

Jeg skal ikke trette med å gjenta hvordan forholdene er, det er allerede blitt gjort
60 under denne debatt, og jeg forsøkte efter fattig evne å gjøre det i trontaledebatten. Jeg vil bare peke på den ting at presidentskapet i de få uker Stortinget har sittet sammen har mottatt deputasjon på deputasjon som tolker hvor vanskelig og fortvilet stillingen er utover landet, både i bygdene, som statsministeren særlig understreket, i industricentrene og i særdeleshet for
65 ungdommen. Det er selvfølgelig utelukket at presidentskapet fullt ut kan kontrollere alle de angivelser og alle de anførsler disse deputasjoner kommer med: Vi hadde nylig en deputasjon som skildret forholdene oppe i en bygd i Opland, i Torpa, og det samme gjelder overfor den deputasjon som jeg nettop

70 sa, at presidentskapet kan ikke kontrollere anførslene, men en ting tør jeg si, og
det er, at det var visst ingen i presidentskapet uten man satt med den følelse at
hvis forholdene er tilnærmelsesvis slike i den bygd som deputasjonen skildret, så
er det en skam; det er en skam for administrasjonen, det er en skam for dem som
styrer den administrerte bygd og det er en skam for vårt land. Når man f. eks.
75 hører at de arbeidsløse, de forsorgsunderstøttede, familier på op til 7-8
medlemmer bare kort og godt får mat - ikke noget til klær, og mat for bare kr.
3,50 pr. uke, så forstår vi at situasjonen ikke bare er fortvilet, men at den umulig
kan fortsette slik lenger.

80 Man har også skildret, og vi har forsøkt å trekke frem, hvordan forholdene er for
ungdommen. Jeg er opmerksom på at vår innsats på dette område, vår
fremheven av at nu må det offentlige kjenne sine plikter og forsøke å lette på
krisens virkninger, ta sitt ansvar litt mer alvorlig enn de forskjellige hittil har
gjort, som oftest blir møtt av et mottrekk, og jeg vil også få nevne det her nu.

85 Ifjor, da vi reiste krisekravene her i Stortinget og utover landet gjennom vårt
kriseprogram, og vi særlig fremhevet hvordan stillingen var for ungdommen, -
en fremhevelse som alle var klar over var sann og riktig, hvad fikk vi da? Da fikk
vi ungdomshjelpen. I år har vi igjen tatt spørsmålet op, og hvad har vi fått i år? Vi
90 har fått arbeidsfylkingen med sportsmessig arbeid, 25 øre om dagen!

Jeg er klar over at disse foranstaltninger, enten de nu skriver sig fra at
samvittigheten begynner å bli nokså øm i den henseende hos dem som skulde
føle ansvaret, eller det skriver sig fra at man bevisst forsøker å gjøre omgående
95 bevegelser, så kan disse foranstaltninger skyte sig inn under den overbærenhet
som private, veldedige innsamlinger alltid kan gjøre regning på. Det har jo alltid
vært så, ikke bare her i landet, men over hele verden, at barmhjertigheten kunde
frekt ha stillet sig til skue på alle gatehjørner, men rett og rettferdighet når det
gjelder sociale ulykker og social urettferdighet har bestandig måttet krype i skjul.
100 Man avhjelper ikke den arbeidsløshet som vi nu står overfor, med sportsmessig
arbeid til 25 øre pr. dag for enkelte få ungdommer.

Når jeg leser alle disse opropene nu under vår kamp for at det offentlige skal ta
fatt på en helt annen måte, og når jeg leser det i valgåret, så minnes jeg en
105 lignende episode her fra byen. Bolignøden var stor her i byen, forferdelig stor,
og vårt parti gikk til valg på at kommunen skulde gjøre hva gjøres kunde ved
kommunale tiltak for å løse boligspørsmålet. Høire var klar over at det var et

sterkt program, og det var klar over at det var et program som det var påkrevd å
110 gjennomføre. Men det stemte ikke med spekulasjonsinteressene, og så foretok
man en omgående bevegelse. «Aftenposten» satte i gang en innsamling, en
privat veldedighetssamling, som skulde løse boligspørsmålet, idet der skulde
bygges barakker. Hele høires presse var full av fotografier om hvordan arbeidet
skred frem på barakkene. Nu skulde der snart ikke bli nogen bolignød lenger.
115 Bare stem med høire, så skal den private veldedighet avskaffe bolignøden. Folk
lot sig bløffe den gang også, og høire beholdt makten, og så blev det slutt med
barakkebyggingen. De blev vel ikke beboelige de barakker som blev bygget
heller. Nu synes jeg det lukter noget av Aftenpost-barakker av den
arbeidsfylkingen som man nu holder på å sette i gang.

120

Den ærede statsminister var sig selv ikveld. Jeg kjente ham igjen fra så mangen
glad kampdag før han blev statsminister. Han gikk voldsomt tilverks like overfor
hr. Mowinckel. Vi gikk jo skudd forbi. Han behandlet jo oss på en slik måte, at
man kan si at han ikke en gang gad besmitte sig med å nevne oss og de tanker vi
125 har gjort oss til talsmenn for i det som nu bevirker regjeringens fall. Det eneste
som han fremhevet et par ganger, det var at vi muligens nu skulde få en regjering
som søkte støtte hos arbeiderpartiet. Det var forferdelige fremtidsutsikter. Men
det var en gang - jeg minnes også den gang, jeg - at arbeiderpartiets støtte ikke
blev forsmådd av hr. Hundseid og kompani heller, det var da den veltet
130 regjeringen Mowinckel. Da var også arbeiderpartiets støtte bra å ta til. Men jeg
skal tilstå at der er mange innen arbeiderpartiet som har angret på at man gav
støtte til et slikt parti.

Den ærede statsminister sa at han hadde ikke tenkt sig kampen mot ham og mot
135 regjeringen skulde bli ført på en så urell måte. Vi har ikke ført kamp på nogen
urell måte angående det spørsmål som regjeringen nu faller på. Åpent og ærlig
fra ifjor og til iår har vi hevdet den mening og stillet det krav at statsmaktene
burde interessere sig mer for å lette krisens virkninger enn de hittil har gjort. Og
at vi påtaler i de skarpeste ordelag at regjeringen avfeier krisen og krisens
140 virkninger med en henvisning til at det relativt er bedre her enn i andre land, det
må vi så sannelig ha lov og rett til. Det nytter ikke å avspise de arbeidsløse idag
med procentberegninger av den art som hr. Moseid stiller op i
budgettinnstillingen, og det nytter ikke å avspise dem med snakk om at relativt
står vi bedre enn i andre land.

145

Statsministeren fremhevet idag i sin tale - og det er for så vidt også understreket

av bondepartiet i dets bemerkninger til budgettet - at man skal se tiden an med å foreslå eller å vedta bevilgninger til avhjelp av krisen. Statsministeren uttrykte
150 det slik at man skulde vente til budgettene har vært underkastet komiteenes drøftelser, og bondepartiet uttalte, så vidt jeg husker, i sine bemerkninger til budgettet, at spørsmålet om å yde øket støtte til bekjempelse av arbeidsledigheten skulde utstå inntil budgettets saldering. De er den linje man fikk Stortinget til å slå inn på ifjor, at spørsmålet skulde utstå inntil de siste
155 dagene, og hvis der var en skjerv igjen, så skulde man kaste den til de arbeidsledige, til dem som lider under krisen.

Arbeidsløsheten er det største spørsmål idag i norsk politikk. Det er det viktigste å få løst arbeidsløshetsspørsmålet, og derfor bør det tas op og forberedes så snart
160 som mulig, så man kan få noget effektivt ut av det. Derfor var det vel også at venstre allerede under trontaledebatten la frem de retningslinjer hvorav det fremgikk at det inntok en endret og fastere stilling til dette spørsmål enn det dessverre var besjelet av ifjor.

165 Angående de fremlagte forslag så er det jo klart at det eneste positive forslag i disse spørsmål det er det forslag som arbeiderpartiet har fremsatt. Det er i overensstemmelse med partiets optreden når det gjelder krisens bekjempelse. Det er det parti som positivt har gått inn for at man skal forsøke ved tiltak å lette krisen og få arbeidslivet i gang. Det er en selvfølge at vi foretrekker at Stortinget
170 vedtar vårt forslag. Derved kunde de som nu lider under krisen, ha noget positivt å holde sig til. De visste at det nu vilde bli en frontforandring i den politikk som hittil har vært fulgt.

Det forslag som hr. Strand har fremsatt, henviser jo til de retningslinjer som hr.
175 Mowinckel fremsatte under trontaledebatten. I sin form er hr. Strands forslag et klart og et skarpt mistillitsforslag til den sittende regjering, og på grunn av den klarhet og på grunn av den skarphet som finnes i forslaget, vil også mitt parti subsidiært stemme for hr. Strands forslag. Det betyr ikke at vi derved skulde ha opgitt vår kamp for en aktiv bekjempelse av krisen, men det betyr at vi nu først
180 og fremst vil gjøre hvad vi kan for å få den sittende regjering vekk.

Statsministeren sa i sitt innlegg, at arbeidslivets menn visstnok ikke hadde grunn til å beklage sig over regjeringen og regjeringens politikk. Jeg vet ikke hvem statsministeren regner for å være arbeidslivets menn, men det tør jeg forsikre
185 statsministeren, at arbeiderklassen, stort sett hele den arbeidende befolkning her

i landet, idag gråter tørre tårer når statsminister Hundseid og hans regjering går vekk fra taburettene, og det gjør jeg, også; det er knapt jeg holder mig for en hånende latter.

190

Kilde

195 Stortingstidende 1933, s. 580-83

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/innlegg-i-finansdebatten-del-1>

200

205

210

215

220